

Een huis voor en door bevlogen mensen

50 jaar oecumenische basisgemeente De Duif, Amsterdam

Door Diana Vernooij

Een huis voor en door bevlogen mensen

50 jaar oecumenische basisgemeente De Duif, Amsterdam

Colofon

Copyright © 2024: Stichting De Duif

Auteur: Diana Vernooij

Druk- en bindwerk: Probook, Utrecht

Vormgeving: Fred Vos – Stichting Verba Volant Scripta Manent (VVSM)

Fotografie: Persoonlijke archieven en diverse bronnen, vermeld in de bibliografie

Stichting De Duif,

Prinsengracht 756, 1017 LD Amsterdam

Postadres: Utrechtsedwardsstraat 7, 1017 WB Amsterdam

Rekeningnummer (IBAN): NL20 RABO 0173 6297 92

Oecumenische basisgemeente De Duif

Website: www.deduif.net

Facebookpagina: www.facebook.com/de.duif.9

Emailadres: info@deduif.net / contact@deduif.net

Tekst en redactie: Diana Vernooij

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting De Duif en andere rechthebbenden.

Inhoud

Een huis voor en door bevlogen mensen
50 jaar Oecumenische basisgemeente De Duif, Amsterdam

	Voorwoord	7
	Inleiding	9
1	Een huis voor en door bevlogen Duiven De spiritualiteit van De Duif	11
1.1	Een democratische kerk	11
1.2	Hoofd en hart rakend	15
1.3	De kaders oprekken	32
1.4	Vol overgave en vastbesloten	37
2	Geschiedenis van basisgemeente De Duif Van gekraakte kerk tot kritische gemeente	43
2.1	De vroegste geschiedenis van De Duif	43
2.2	Gekraakt en een kritische gemeente	45
2.3	De Duif een vrijplaats	57
2.4	Overdracht kerkgebouw en restauratie	64
2.5	Zoeken naar identiteit	67
2.6	Spectaculair in eenvoud	71
3	Bibliografie	73

Voorwoord

Tijdens onze zoektocht in 2016 en 2017 naar een kerk in Amsterdam komen mijn man en ik terecht in de Duif en zien een kerkgemeenschap met een open houding naar nieuwkomers. Dat sprak ons aan.

Ook sprak de muziek en de taal ons spiritueel aan: geen waarheden maar geluiden van een zoekende en luisterende gemeenschap. Nu zijn wij 8 jaar lid van de geloofsgemeenschap De Duif, die nu 50 jaar bestaat.

In dit boek beschrijven we de geschiedenis van het mooie gebouw De Duif, en belangrijker nog, de geschiedenis van de spirituele geloofsgemeenschap De Duif. Het is een verhaal van een eigenzinnige gemeenschap die zelf zijn weg heeft gevonden, gestoeld op de eerste Christengemeenschappen.

De weg is spontaan ontstaan toen het bisdom Haarlem de kerk in 1974 wilde sluiten en de gelovigen wilde laten opgaan in een parochie van het Citypastoraat. De parochieleden van De Duif accepteerden dat niet en zochten een weg: tegen de stroom in, zelfstandig, elkaar vasthoudend, om gemeenschap te zijn in de geest van Jezus.

Voor het schrijven van dit boek hebben we de archieven doorgespit, interviews gehouden met Duiven van het eerste uur, oude preken en verslagen van de Vergaderingen van Aangeslotenen gelezen, etc. Het is een lezenswaardig boek geworden waarin citaten en beschrijvingen elkaar afwisselen. In het boek wordt duidelijk hoe de gemeenschap gegroeid is in haar zelfstandigheid en eigenheid. De Duif ontwikkelde zich van een kerk met priester-voorgangers tot een kerk met voorgangers die jaarlijks gekozen worden uit de eigen gemeenschap. In de wekelijkse samenkomst rondom de tafel mag iedereen er zijn en wordt niemand uitgesloten.

Inleiding

Ons verhaal is niet af, het gaat verder. Wij zijn een levende gemeenschap. Daarbij telt niet de macht van het getal maar de verbondenheid die er onderling is en de verbondenheid in de weg die we zoeken hoe te leven en te werken naar het voorbeeld van Jezus.

Ik hoop dat door het lezen van dit boek duidelijk wordt hoe goed het is onderdeel te zijn van deze gemeenschap. We treden met elkaar de toekomst positief tegemoet, wat die toekomst ook brengen zal. Veel plezier met het lezen van dit boek.

*Ellen Tiggeler - de Jong,
voorzitter bestuur stichting De Duif*

Het is 50 jaar geleden dat de kerk St. Willibrordus–binnen–de–Veste, in de volksmond De Duif, werd gekraakt door het toenmalig parochiebestuur, het koor en de jongeren van de kerk. Het was januari 1974, midden in de tijd van de kraakbeweging. Duizenden huizen werden in Amsterdam gekraakt omdat er woningnood was en woningen in oude stadswijken jarenlang leeg stonden en dichtgetimmerd waren. Kraken was een door inwoners van Amsterdam geaccepteerde praktijk. Een kerk kraken om er liturgie in te kunnen (blijven) uitoefenen, was echter nog niet eerder vertoond en daarna heeft het ook in Nederland nooit meer plaatsgevonden. De Duif kent een unieke geschiedenis.

Een vitale geloofsgemeenschap ontwikkelde zich met vallen en opstaan. Vanaf de dag van het kraken van de kerk werd iedere zondag een viering georganiseerd. Er zijn huwelijken gesloten in de Duif, verbondsvieringen gehouden, kinderen en volwassenen zijn gedoopt, en er zijn uitvaartvieringen. Er zijn concerten gegeven, optredens, feesten gehouden, liefdes bloeiden op en er was altijd veel gekrakeel.

Telkens weer zorgden voorgangers en zangers dat er vieringen waren, bestuurders maakten de voortgang mogelijk, en vele vrijwilligers staken de handen uit de mouwen voor het onderhoud, de techniek, de website, de flyers, de koffie, de schoonmaak en de afwas.

Zelf kwam ik 33 jaar geleden bij de Duif, toen de gemeenschap al aardig gestabiliseerd was. Ik werd al snel gekozen tot voorganger, ieder jaar tot op de dag van vandaag. Bij het samenstellen van dit boek dacht ik na over waarom ik al die jaren actief ben gebleven. Ik vond het antwoord in de openheid en ruimte van onze zoektocht. Ik heb mijn levensvragen kunnen onderzoeken en op een ander plan kunnen tillen zodat mijn zoektocht anderen raakte en bezieling kon meegeven. Ik kon in De Duif mijn betrokkenheid op andere religies, met name op het Boeddhisme

– ik ben multireligieus – meenemen in de vieringen, zonder ons uitgangspunt als christelijke basisgemeente te verloochenen. En ik heb al deze jaren genoten van al die andere invalshoeken, alle liederen en gebeden, al onze intense zoektochten met en zonder elkaar.

We hebben de algemene tendens in Nederland niet mee: liturgie vieren op zondagochtend in de kerk is niet sexy. Er heerst sinds de jaren '70 in Nederland een sterk ingesleten anti-kerkelijk instinct. En wie van de kerk is, is al snel behoudend. Dat doet De Duif geen recht. Wij hebben de liturgie herontdekt midden in onze maatschappelijke betrokkenheid. Liturgie raakt ons juist in de vernieuwde vorm: hoofd, hart en ziel worden allemaal betrokken en beroerd in het luisteren, bidden, zingen, stil zijn en het breken en delen van brood en wijn met elkaar – iedere zondag weer. Liturgie is voeding voor de ziel. Dat blijft en het zal de oude vormen overleven.

Nu vieren we ons 50-jarig bestaan.

Dit boek stelde ik samen op basis van de artikelen en de overwegingen die geschreven zijn en dankzij de herinneringen van oudere Duifleden. Al diegenen die onmisbaar waren, deze 50 levendige volle jaren dank ik heel hartelijk. Ik bied mijn excuses aan, aan diegenen die veel bijdroegen en toch hun naam niet genoemd zien in dit boek – je bent in ons hart.

Diana Vernooij

1 Een huis voor en door bevlogen Duiven

De spiritualiteit van De Duif

1.1 Een democratische kerk

De vorm gevonden

“Er is geen kerk in Nederland waar liturgie zo democratisch is georganiseerd als bij De Duif in Amsterdam. De bezoekers van de vieringen kiezen elk jaar opnieuw een groep voorgangers. Ook kunnen zij meedoen aan de voor- en nabesprekingen van de diensten en aan het uitvoeren van bepaalde taken binnen de vieringen. Dit alles in een goed georganiseerd proces van vergaderingen en procedures.”

Kees Posthumus in Uittocht, 1997

In De Duif zijn wij eensgezind als voorgangers en gemeenschap in ons zoeklicht. Niet de maatschappelijke items, niet de juiste interpretatie van de bijbel staat centraal, maar het gewone leven. Specifieker: onze vraag is hoe ons leven het beste te leven. Dat zoeken we in ons dagelijks leven, in ons werk, en in de verschillende taken die we op ons nemen. Op zondag laten we ons weer voeden en inspireren. En daarbij putten we uit de rijke christelijke traditie, en ook steeds meer uit andere spirituele of religieuze tradities.

Liturgie heeft een waarde in zich. We zijn bijeen, in een uur van stilte en muziek, van inkeer en wijze woorden. We houden ons aan de gebruikelijke orde van dienst: entree, gebed om aandacht, lezingen, overweging, geloofsbelijdenis, breken & delen, voorbeden, zegenbede en dat alles doorspekt met gezang en stilte. In deze aanpak zit een logische lijn, een opbouw van starten, aandacht en concentratie vestigen, afleggen van wat je bezwaart, nieuw luisteren naar oude woorden en weer opgeroepen worden om te weten waar het om gaat. En dat alles bevestigen we in liederen, in een belijdenis van waar we in geloven.

Het hart van de viering bestaat uit het breken en delen met elkaar van

Geroepen *VRIJ* te zijn

“De kerk is geen kantoor, geen instituut, geen kaartenbak of een computer; het is een rommelend bewegen omdat mensen verschillend zijn. In De Duif hebben we begrepen en geprobeerd, besproken en geruzied over de cruciale vraag: hoe moeten de overgeleverde verhalen en opvattingen naar de tegenwoordige tijd worden doorgetrokken? Datgene wat uit de bijbel opstijgt is juist gericht op verandering, bekering en omkering, vernieuwing van de mens en zijn situatie. In Jezus kunnen wij dus delen in bevrijding en vernieuwing. Als Duif hebben we lang niet altijd geroeid tegen de stroom in, vind ik achteraf, we hebben eerder gestrompeld door een droge bedding.

Laten we beseffen, dat iederéén geroepen is - zonder uitzondering - om *VRIJ* te zijn; de kerk mag geen rem zijn. Wij moeten als geloofs-gemeenschap een stimulans uitstralen. Laten we liefde delen over alle - ook je eigen - grenzen heen!”

Jos Brink, overweging, jan. 1999

brood en wijn, in navolging van het Laatste Avondmaal van Jezus met zijn volgelingen. Dit ritueel begint met het voorlezen van de intenties “die zijn opgeschreven in het Groene Boek,” een boek met een groene kaft, dat altijd onder een Maria-icoon en naast te ontsteken kaarsjes bij de ingang van de kerk ligt. Iedereen kan er de eigen intenties opschrijven. Vervolgens is er een tafelgebed, een lied en breken en delen we brood en wijn waarbij “iedereen is uitgenodigd, niemand uitgezonderd.” Met een zegen gesterkt gaan we de wereld weer in.

Het proces dat wij gaan in dit uur van liturgie voldoet aan een menselijke behoefte aan overgave en gelaafd worden, weer te weten waar het om gaat. De inhoud kan variëren, het thema, de gebeden, teksten, liederen kunnen eindeloos veranderen – de basisstructuur en gerichtheid is ijzersterk.

Democratie

Het is in de jaren ‘80 dat de liturgie en de organisatie ervan in De Duif haar vaste vorm vonden.

Er is een jaarlijkse voorgangersverkiezing waarmee de gemeenschap tot uitdrukking brengt dat de voorgangers een mandaat hebben van de gemeenschap om voor te gaan, en niet van een kerkelijk instituut.

Vanaf de start, na het kraken van de kerk in 1974, werd al het werk door vrijwilligers verzet. Er is een gemeenschap gegroeid die heeft geleerd met vallen en opstaan om hart, handen en hoofd te verbinden. Naast het organiseren van de zondagse liturgie was er altijd ook praktisch werk aan de winkel. Niet alleen het schoonhouden en verhuren van de kerk, maar ook het technisch onderhoud was jarenlang het werk van de gemeenschap tot De Duif een overeenkomst sloot met Stadsherstel en overging op huur. Ieder gemeenschapslid draagt naar vermogen zijn steentje bij. Mede hierdoor is een gemeenschap gegroeid, die naast de zondagse vieringen gewend is om de handen uit de mouwen te steken en gemeenschap te zijn, voor elkaar en met elkaar.

Basisgemeente

Het eerste decennium was er een van zoeken en veel kritiek uitoefenen op elkaar, ruzie maken zelfs.

Leidraad voor De Duifgemeenschap werd al snel dat een ieder welkom moet zijn in de gemeenschap, ongeacht afkomst, geaardheid of

achtergrond. Hoe je dat dan vormgeeft, zodat iedereen zich ook welkom voelt – dat is de grote zoektocht geweest.

In de jaren ’70 en ’90 heeft De Duif zich solidair verklaard met mensen zonder papieren en drie keer een kerkasiel georganiseerd en meermalen solidariteits-hongerstakingen gehuisvest (zie par. 2.2 en 2.3). Het was vooral dankzij de inzet van pastor Wiemers dat De Duif ruimte bood. Sommige Duifleden waren zeer enthousiast, anderen hielden afstand, al vond iedereen de acties sympathiek.

Waar De Duif ook direct stelling in nam en landelijk naam mee maakte was de snelle acceptatie van homo’s en lesbo’s in de kerk als voorganger en door het inzegenen van hun relaties. Op 15 oktober 1988, 10 jaar voordat het geregistreerd partnerschap mogelijk was en 13 jaar voor het huwelijk voor homoseksuelen werd opengesteld in Nederland, was de eerste verbondsviering een feit in De Duif.

Het 23 jaar durende voorgangerschap van cabaretier en tv-presentator Jos Brink van 1984 tot zijn overlijden in 2007, zorgde voor een toestroom van mensen die hunkerden naar een inclusieve kerk. Zelfs na zijn overlijden promootte hij De Duif doordat een grootse afscheidsviering in De Duif onderdeel was van het afscheid van het publiek, met als voorgangers Paul van Ewijk, Harris Brautigam en Marina Slot.

Jos Brink preekte prachtig over de actualiteit en zijn overwegingen werden in boekvorm uitgegeven. Met zijn open benadering trok hij oudere kerkverlaters naar De Duif. En hij bracht een normalisering op gang van wat je nu queer leven zou noemen. Daarom voelden vele homo’s en lesbo’s zich welkom en sloten zij zich aan. In de eerste jaren van Amsterdam Pride werden er ook kerkdiensten gehouden met nog nadrukkelijker openheid van kerkelijk leven voor iedereen. In later jaren werd de inclusiviteit van De Duif weer de reden om hier van af te zien. Iedereen was toch welkom? De terechte trots op de inclusiviteit stond zichtbare solidariteit weer in de weg.

Sympathieke aanfluiting

“De Duif als kerkgebouw is een sympathieke aanfluiting van de geest van Jezus. Het is de oudste RK kerk van Amsterdam, een pompeus barok monument van rooms triomfalisme maar tevens het geestelijk tehuis van een groep die er zijn oorsprong in erkent en deze niet wenst te verloochenen. Daarom is in De Duif alles mogelijk, ook openlijke kritiek op een mentaliteit die een dergelijk monument baarde. Daarom ook gebeurt er van alles in De Duif. Er heerst in die kerk soms erg veel leven. Veel geschreeuw soms en veel kritiek, een leven als een oordeel. Geestelijk leven dus.”

Ton Wiemers in Tijdschrift voor Geestelijk Leven, 1980.

Liturgievergadering op
1 september 2003 in de sacristie

Liturgievergadering op
28 oktober 2013 op 't Hemeltje

Sinds de coronaperiode vergadert
de voorbereidingsgroep
tweewekelijks via Zoom.

1.2 Hoofd en hart rakend

Liturgievergadering

Eens per week kwam tot de lockdown vanwege Corona in 2020 de liturgiegroep een avond in de week bijeen in de sacristie of op 't Hemeltje, de vergaderplek van de gemeenschap schuin boven het hoofdaltaar, om vieringen te bespreken en voor te bereiden. Deze avond was voor velen al een leerhuis van bezinning. Ans Visser, lekenvoorganger van het eerste uur, heeft vele jaren met enthousiasme deze avonden geleid.

Nadat alle vergaderingen tijdens Corona op Zoom werden gehouden en 't Hemeltje in 2023 werd afgestoten vanwege bezuiniging op de kosten, worden eens per twee weken op Zoom twee vieringen tegelijk voorbereid. Eenieder die zich verbonden voelt met De Duif kan zich nog steeds aansluiten en meepraten. De open liturgieavond is een opsteker voor de mensen die hier komen en het sluit aan bij hun wereld. Het zijn altijd weer zinvolle en prettige besprekingen.

Liturgiegroep

De voorbereiding van de viering in de voor iedereen toegankelijke liturgische werkgroep, is een van de meest geliefde en stabiele onderdelen van De Duif. Het vraagt een beetje stuurmanskunst van de voorzitter om iedereen aan het woord te laten. Sommige voorgangers of gastvoorgangers die gewend zijn Leerhuis te geven, moeten wennen aan de liturgievergadering van De Duif. Een hoog-theologisch betoog wordt niet op prijs gesteld. Dan clasht het. Maar als je als voorganger opvangt wat de eerste vragen zijn rond de aanpak van je thema, dan weet je dat je daar je verhaal op moet afstemmen in de kerk.

“Nou, ik vond het echt helemaal niks.” Meningen worden soms stevig geuit, vooral bij de evaluatie van de vieringen. Niet iedere aanwezige heeft evenveel begrip voor de diepere betekenis van de bijbelteksten of theologische dogma's. Het is mooi of het is niks. Een cursus feedback geven ergens in de jaren '90 had weinig succes en na enige tijd werd het evalueren in de liturgievergadering maar afgeschaft. Ook het maken van voorbeden in de liturgiegroep, wat jarenlang werd gedaan, werd gestaakt omdat het te vaak kleine preekjes werden waarin iemand nog graag zijn punt wilde maken. In het Groene Boek dat bij de ingang van de kerk ligt, kan iedereen zijn intenties en gebeden schrijven. Die worden voorgelezen voor het Breken & Delen.

Tegenwoordig zijn de vergaderingen op Zoom. Iedere voorganger

Liefde en trouw

“Bij belangrijke gebeurtenissen van het leven komen mensen vaak naar de kerk. Want onze Schepper, weten wij, benadert ons zonder aanzien des persoons, maakt geen onderscheid. Als wij durven geloven dat God liefde is, dan is er geen betere plek dan een kerk om elkaar liefde en trouw te beloven.

Naar mijn idee mag iedereen daar de zegen van de Schepper over afsmeaken. Bovendien, wie dient wie het huwelijk toe?

“De liefde tussen twee mensen wordt bevestigd door die twee mensen zelf. En ik denk dat onze Schepper dat van harte zegent als er sprake is van eerlijke, oprechte liefde.

“Waar staat dat liefde alleen tussen man en vrouw mag? Als wij geloven dat wij allemaal een vondst van Hem zijn, dan is ook de liefde tussen mannen onderling en tussen vrouwen onderling een vondst van Hem.

“In dit verband zou ik willen wijzen op het boek Genesis waar staat, aan het eind, toen God de wereld had voltooid: En God zag ALLES wat hij had gemaakt, en zag dat het zeer goed was. ALLES wat hij had gemaakt.”

*Henk Kemper bij de verbonds-
viering van Rob Bos & Jacques
Capello, 15 oktober 1988.*

Ton Wiemers

Binnen een paar weken nadat De Duif was gekraakt, stond Ton Wiemers achterin de kerk en bood zijn hulp aan. Hij werkte op dat moment als maatschappelijk werker bij de Reclassering, na als missionaris in Brazilië 10 jaar opbouwwerk te hebben gedaan. Spiritualiteit was voor hem synoniem met solidariteit met de armen en verdrukten.

Hij werd de nestor van De Duif. In het begin ging hij nog voor als priester die de eucharistie bediende en als voorzitter die het kerkasiel omarmde. Hij trad terug als r.k. priester en trouwde met Carla Ubbink. In totaal was hij 23 jaar voorganger, eerst als priester en later als gekozen voorganger. Daarna bleef hij gastvoorganger. Hij bood een theologisch kader voor de vernieuwing van de gemeenschap, dat stond als een huis. Dankzij zijn doorzettingsvermogen en zijn vermogen om te inspireren en te relativeren, werd deze kerk wat het nu is: een gemeenschap van bevlogen mensen die gezamenlijk alle ambten dragen en benoemen waar het op staat.

Ton heeft altijd gedaan wat hij nodig vond, eigenzinnig en enthousiast. Hij heeft zich nooit iets aangetrokken van het oordeel van anderen. Hij was eerlijk en open, recht voor zijn raap en soms een beetje kribbig. En hij kon ook altijd weer relativeren en had een mooi gevoel voor humor. Hij ging letterlijk en figuurlijk rechtop door het leven, met een glimlach, nieuwsgierig, hoffelijk en verwonderd. Hij zei in 1999: "Geloof is alsmaar vragen stellen met een hart vol vertrouwen, en dat hart wordt niet ongeduldig als het antwoord uitblijft."

In januari 2015 overleed Ton Wiemers op 92 jarige leeftijd. Zijn begrafenis vond plaats vanuit zijn geliefde Duif.

bereidt haar of zijn vragen aan de groep voor, al dan niet in samenhang met het thema of de lezingen van die zondag. Dat levert mooie, intense gesprekken op, diep doorleefde antwoorden, zonder dat er consensus gezocht wordt. De aanwezigen delen hun ervaringen en gedachten met elkaar en de voorganger kan er inspiratie uit putten voor de overweging.

Eucharistie

De eerste twee vieringen na het kraken van de kerk en het daarmee zelfstandig worden van De Duif werden vormgegeven door Bram Martijn, een legeraalmoezenier. Martijn werd door de bisschop verboden nog voor te gaan in De Duif. Harris Brautigam, collega van Bram Martijn, die in de jaren '60 kapelaan van De Duif was geweest en zich al vóór de sluiting had aangemeld, ging vanaf de eerstvolgende viering voor als sympathiserend priester. Ton Wiemers, ook hij was toen nog rk-gewijd priester, voormalig missionaris in Brazilië en in de jaren zeventig werkzaam als reclasseringsambtenaar, bood eveneens zijn diensten aan. Samen zetten Harris en Ton de vernieuwing in gang. Zij weerstonden het verbod van de bisschop. Ton Wiemers bleef vele jaren actief als voorganger en was regelmatig ook voorzitter van de geloofsgemeenschap De Duif. Hij overleed in 2015. Harris heeft door de jaren heen een lijn gehouden met De Duif en gaat nog steeds af en toe voor.

De eerste jaren ging dus een priester voor in De Duif, was sprake van een gebruikelijke katholieke eucharistieviering en bij hoogtijdagen een Hoogmis. Er werd dus ook geconsacreerd brood gedeeld. In 1977 preekt op Pinksterdag en op Allerzielen majoor Bosshardt van het Leger des Heils in De Duif, een welkome maar vreemde eend in de bijt.

Het kerkasiel van de Marokkanen in 1978 bracht ds. Ernst Stern in De Duif. Hij ging samen met Ton Wiemers en een imam voor in een afsluitende viering van het kerkasiel. Ernst Stern sloot zich bij De Duif aan en werd als voorganger aanvaard. Zo kwam de oecumene de liturgie binnen. Het kazuifel werd opgeborgen, de liturgie kwam met het gezicht

Eerste Iekenvieringen

In 1978 zou Ton Wiemers voorgaan in de Kerstnachtviering, als gebruikelijk om 0:00 uur 's nachts. Wiemers was tijdens een dinertje met vrienden op kerstavond zo geboeid door de discussies dat hij de tijd uit het oog had verloren en pas klokslag 0:00 uur in De Duif arriveerde, exact het moment waarop de viering had moeten beginnen. Vanaf 23:30 uur was, na tal van telefoontjes en bij een steeds voller rakend kerkgebouw, een zoekactie gestart door een aantal Duiven. De tussenliggende tijd werd door het koor 'volgezongen' met kerstliederen, carols en samenzang. Het koor en de met de organisatie belaste Duiven reageerden nerveus. Wiemers daarentegen behield een stoïcijnse kalmte.

Na die gelegenheid werd een aantal Duiven zich bewust van de kwetsbaarheid van de Duifgroep, althans wat betreft de vieringen. Men was met de neus op de feiten gedrukt. Er hoefde Wiemers maar iets te overkomen en de viering kon geen doorgang vinden. Een zondag zonder viering was iets ondenkbaars (is dat overigens nog steeds). Enkele mensen hebben zich toen gebogen over de samenstelling van twee 'nooddiensten'. Dit waren in feite de eerste Iekenvieringen die gehouden konden worden, mocht de vaste voorganger iets overkomen. Ze zijn later ook geregeld gebruikt.

Uit het gemeenschapsleven gegrepen

Een probleem in de beginjaren van de zelfstandigheid was de wijding, het consacreran van de hosties. De lekenvoorgangers waren immers niet gerechtigd het brood officieel te wijden. Om toch ook tijdens vieringen waarbij een leek vooring gewijde hosties te kunnen uitdelen was bedacht om telkens wanneer een priester in De Duif vooring een extra groot aantal hosties op de altaartafel neer te zetten tijdens de eucharistie en deze te laten wijden.

Op een gegeven moment was de voorraad geconsacreerde hosties verdwenen. De viering van de komende zondag liep daardoor gevaar. Tijdens de liturgievergadering op maandagavond werd de kwestie besproken. Christien Wartena bood aan een oplossing te zoeken en toog met een bus nog niet gewijde hosties onder de arm naar de naburige Papegaaikerk. Zij zou een van de priesters vragen de zegenbede over het brood uit te spreken. De uitkomst was erg onzeker, want zo er al sprake was van onderling contact tussen de twee gemeenschappen, dan was dit zeer oppervlakkig. Op meegaandheid van de geestelijken en begrip voor de situatie kon nauwelijks worden gerekend.

Christien was net op weg toen zij een andere Duif, Pierre Mensing, tegen het lijf liep. "Wat doe jij hier op dit tijdstip?" vroeg hij, waarop Christien hem uit de doeken deed wat ze van plan was. "Geen sprake van" zei Pierre, "ik weet iets beters" en nam de bus van Christien over. Pierre beschikte over goede contacten binnen het studentenpastoraat. Hij wandelde met De Duifhosties naar pater Van Kilsdonk. Van Kilsdonk had een zwak voor De Duifgemeenschap. In een speciale viering die week waarbij drie Duiven aanwezig waren sprak Van Kilsdonk de zegenbede over de hosties uit. Voor die komende zondag was de dienst gered.

Pas later kwam de reden van de verdwijning boven tafel. In een eerdere liturgievergadering was voorgesteld om in plaats van hosties voortaan matzes uit te delen. Dit was bedoeld om nog duidelijker onderscheid te maken tussen eucharistie en viering van woord en tafel. Het voorstel moest eerst nog door de Algemene Vergadering worden goedgekeurd. Maar Wiemers was met de van hem bekende voortvarendheid te werk gegaan en had, vooruitlopend op de beslissing van de AV, alvast alle resterende gewijde hosties uit De Duif meegenomen.

de kerk in toen de Duifgroep een podium met altaartafel voor de altaartrappen maakte.

In 1979 stelde Ton Wiemers in een viering zijn positie als vaste pastor ter discussie om beter aan te sluiten bij de basisgemeenten van de eerste jaren van het christendom. Hij zette er zo druk op om het voorgangerschap te delen. Er kwamen lekenvoorgangers, waarvan de eersten Guus Ackema (vanaf 1979) en Ans Visser (vanaf 1981) waren. Op 11 maart en 15 april 1984 voerde men binnen De Duif in breder verband gesprekken over ambt en eucharistie. Een nog steeds geldende procedure werd afgesproken om eens per jaar voorgangers te kiezen uit eigen gelederen. Vrouwen en homoseksuelen werden als voorgangers volledig en zonder voorbehoud geaccepteerd. Vaak ook werden gastvoorgangers uitgenodigd die aanvankelijk de gehele viering leidden. Gaandeweg ontstond het inzicht dat de gekozen Duifvoorganger de viering diende te leiden. De gastvoorganger ging dan mee voor en nam tevens de overweging voor zijn rekening. De voorgangersverkiezing vindt sinds 1984 jaarlijks plaats op de laatste zondag in januari en 4 weken later in februari.

Brood en wijn

Overwegingen, toespraken, preken in die vieringen werden aarzelend, maar met toenemend zelfvertrouwen door leden uit de geloofsgemeenschap zelf uitgesproken. De meesten hadden sterke belangstelling voor de Bijbelse verhalen maar waren niet theologisch onderlegd. Er volgde een spannende zoek- en ontdekkingstocht door de Schriften. Steeds weer leidde die tot nieuwe gezichtspunten en inzichten. Het zou nog tot 1986 duren voordat het proces van bewustwording en het vinden van passende werkwijzen min of meer was voltooid. Tot dan toe bleef De Duifgroep voor zijn zondagsviering nog steeds, in zekere zin, vasthouden aan de eucharistieviering. In die vieringen werden na het uitspreken van een tafelgebed, ook door lekenvoorgangers, nog altijd geconsacreerde hosties uitgedeeld. Dat wil zeggen: brood en wijn worden door gewijde rooms-katholieke priesters veranderd met behulp van geheiligde teksten in lichaam en bloed van Christus, de zgn. transsubstantiatie – een van de dogma's van de rooms-katholieke kerk. Er werd nog steeds waarde gehecht aan het consacreran van het brood. De Duifgemeenschap wrong zich in tal van bochten om aan de gewijde hosties te komen. Of er nu een groep conservatieve Duiven gesteld was op deze

Mimi Christiaans

Mimi Christiaans was van het begin af aan actief Duiflid, ze vergaderde en kluste en kookte ook nog eens. Zij deed de eerste peiling naar meer lekenvoorgangers en werd zelf al snel een van de eerste vrouwelijke voorgangers. Jarenlang hield zij vurige maatschappelijk betrokken overwegingen, ze stond pal voor rechtvaardigheid. Daarnaast was ze bestuurslid en voorzitter.

Mimi overleed op 18 mei 2004.

traditionele vorm of dat men bang was voor enorme kerkelijke rellen en een breuk met de katholieke kerk – feit blijft dat het tot 1986 duurde voordat men het eens was over het niet langer consacreran van het brood. Talloze basisgroepen hadden dit probleem al jaren eerder opgelost.

Laatste zetje

Het was Ton Wiemers die de gemeenschap het uiteindelijke zetje gaf. In zijn overweging van 22 juni 1986 zegt Wiemers dat er een terugkeer heeft plaatsgevonden naar het oorspronkelijke denken.

“De Duif is de aanwezigheid van de Heer in de kerkgemeenschap belangrijker gaan vinden dan het vinden van de Heer in het persoonlijk, individueel contact met het eucharistisch brood. Dat is een verandering die we alleen maar kunnen toejuichen,” aldus Wiemers, “want christelijk geloof is geen individuele aangelegenheid, maar een gemeenschappelijke beleving van onze eenheid en liefde in de Heer.” Wiemers’ ideeën

werden uitgebreid besproken en vonden ingang in De Duif. De tijd was aangebroken voor de leken om de taak van het ambt in de eigen gemeenschap in volle omvang over te nemen.

Het vernieuwd theologisch denken, dat in gang gezet was door het 2e Vaticaans Concilie van 1962-1965, gevolgd in Nederland door het Pastoraal Concilie van 1966-1970, had weliswaar grote invloed, maar bleek in De Duif vooralsnog een moeizaam proces. De Duif heeft er uiteindelijk twintig jaar over gedaan om het oecumenisch denken, gelijkheid van mannen en vrouwen, afscheid van het clericalisme, gelijkstelling van homo’s en hetero’s, in te laten burgeren. Wat dat betreft is De Duif geen andere kerk gebleken dan de vele andere kerken.

Vieringen

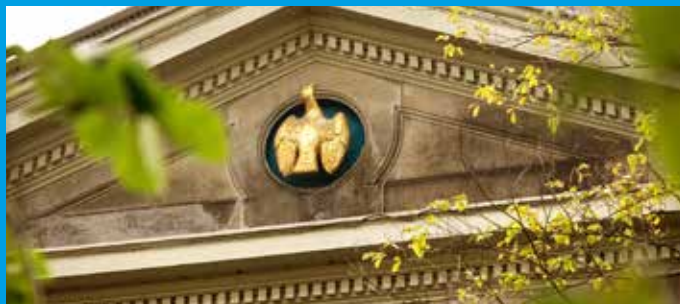
Het oecumenisch leesrooster van de Raad van Kerken is snel de basis geworden van de liturgie, waar in goed overleg flink van afgeweken kan worden. Ook teksten uit andere religieuze of agnostische tradities kunnen worden gelezen. Ook worden er eigen themavieringen en eigen teksten gekozen.

Als in de eerste eeuwen

“Wij hebben hier gekozen voor zogenaamde lekdiensten en moeten daar dan ook consequent in zijn. Daarom stel ik dan ook voor om hier in het vervolg, priester of niet, geen officiële eucharistieviering meer te doen, maar gewoon een Duifdienst van woord en tafel. Ik zal vandaag dan ook niet consacreran, zoals dat heet, maar net als de andere voorgangers doen wat we in het evangelie lezen. We handelen dan als in de eerste eeuwen, toen al die bespiegelingen over het misoffer ook nog niet bestonden. Gezamenlijk vieren wij onze geloofsgemeenschap en hoe ieder dat voor zich wil invullen wordt aan ieders vrijheid overgelaten.

Misschien vindt iemand dat een verarming, maar uit die verarming groeit wellicht een nieuwe verrijking. Mijn bedoeling hiermee is te komen tot een meer heldere eenheid in het gezamenlijk bouwen aan een hechte geloofsgemeenschap, waarin iedereen van De Duif zich kan vinden en zich naar hartenlust en overtuiging kan ontplooiën.”

*Uit de overweging van Ton Wiemers van
zondag 22 juni 1986*

50 jaar kerk van eigenwijze zoekers

Gekraakte kerk, kerkasiel, muziektempel, verbondsvieringen voor holebi's, kerk van Jos Brink: De Duif is de afgelopen 50 jaar op veel manieren in het nieuws geweest. De voorgenomen sluiting door het bisdom in 1974 werd door de parochieleden niet geaccepteerd. Zij kraakten de kerk en zetten de zondagse liturgie voort.

In dit boek vertellen we over de vorming van de Duifgemeenschap, de felle discussies en de harmonieuze ontwikkelingen. De spiritualiteit ontwikkelde zich van een Heilige Mis met een priester naar een viering met een of meerdere gekozen voorgangers. Elke zondag een viering, elke feestdag; er werd gedoopt, getrouwd en begraven. De liturgie werd heruitgevonden, de liederen, gebeden en overwegingen kwamen dichterbij ons eigen hart. De oecumene vond verbreding: alles dankzij intensief gesprek en experiment in een warme gemeenschap.

Diana Vernooij is sinds 1991 een jaarlijks herkozen voorganger in De Duif.

Met Kerst 2010 staat er in De Duif een 10 meter hoge kerstboom, geheel van krantenpapier. Koorlid Rui Suprihadi maakte hem en toont zo de ellende in de wereld waar wat aan gedaan moet worden.

